

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

25 Şubat 2020

ŞUBAT 2020 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ ÇALIŞANLAR İÇİN FİYAT ARTIŞLARININ NEDENİ DEĞİL SONUCU ÖNEMLİ...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.257 TL, YOKSULLUK SINIRI 7.353 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONUNDA YILLIK ORTALAMA ARTIŞ ORANI YÜZDE 14,90
- ✓ BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 2.744 TL OLARAK HESAPLANDI.

Fiyatlardaki artış çalışanların geçim şartlarını zorlamaktadır. Özellikle yaş sebze ve meyve fiyatları -mevsim şartlarının da etkisiyle- yükselme eğilimindedir. Son günlerde dövizde görülen artış, benzine yapılan fiyat ayarlamaları enflasyon beklentisini olumsuz etkilemektedir. Küresel ekonomi politikalarına ilişkin belirsizlikler, Orta Doğu ve Kuzey Afrika kaynaklı jeopolitik gerilimler, Çin'de başlayan salgın hastalık gibi faktörlerin küresel enflasyona ilişkin riskleri artırdığı ifade edilmektedir. Türkiye'de enflasyon görünümünde son aylarda -özellikle baz etkisiyle- iyileşme görülmüştür. Ancak tek haneye gerileyen tüketici enflasyonu geçen ay yine çift haneli seviyesine gelmiştir. Politika faizlerinde devam eden indirimin yansımaları olarak enflasyonda da gerileme beklentisi devam etmektedir.

Ancak ifade etmek gerekirse, çalışanlar açısından önemli olan enflasyonun nedeninden daha fazla sonucu, yani fiyat artışlarının aile bütçesine olumsuz etkisidir. TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) çalışanların geçim şartlarını otuz üç yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırmasıyla ortaya koymaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2020 Şubat ayı sonucuna göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.257,38 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 7.353,38 TL,
- Bekar bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 2.744,38 TL olarak hesaplandı.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

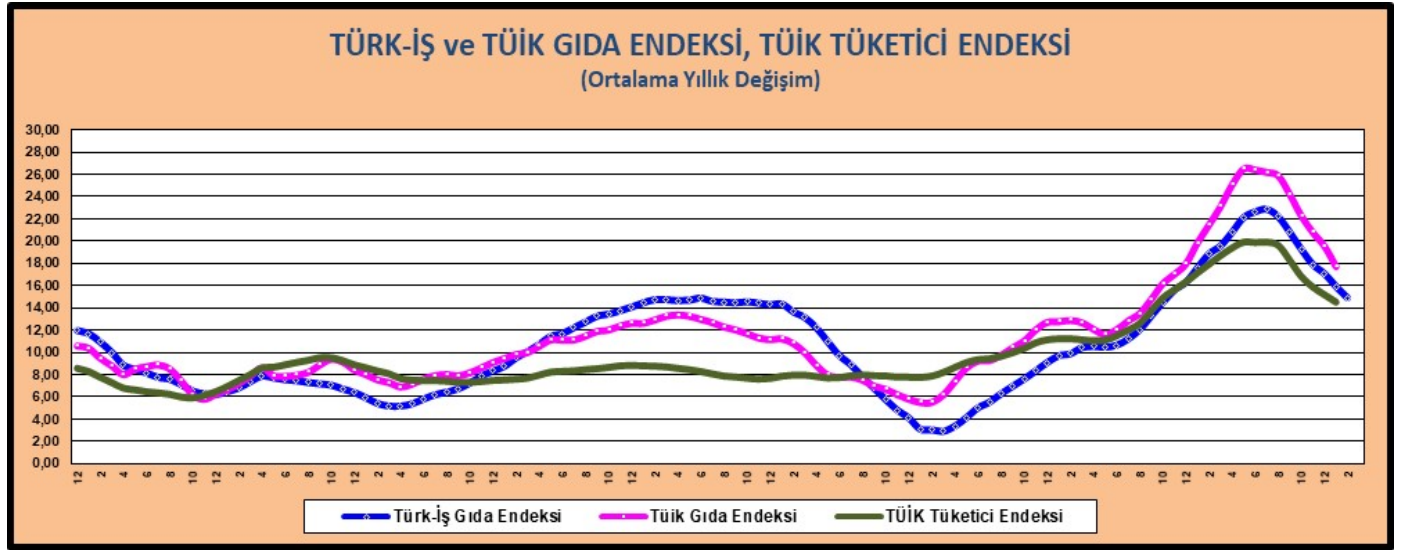
	Şubat 2019	Aralık 2019	Ocak 2020	Şubat 2020
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	557,62	596,19	609,71	620,23
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	468,88	495,64	509,09	519,55
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	600,73	643,28	659,10	668,70
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	401,61	427,59	441,55	448,91
Açlık Sınırı	2.028,84	2.162,70	2.219,45	2.257,38
Yoksulluk Sınırı	6.608,60	7.044,62	7.229,49	7.353,04

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması tutarı son bir ayda 38 TL, toplam harcaması ise 124 TL artış göstermiştir. Yılbaşından bu yana geçen iki ayda fiyat artışı gıdada 95 TL, toplamda 308 TL'dir. Hatırlanacağı üzere, 2019 yılı için net 2.020.90 TL olan asgari ücret 2020 yılının tamamı için 2.324,70 TL olarak belirlenmişti. İşçi kesiminin katılmadığı ve fakat işveren-hükümet temsilcilerinin kararıyla 2020 yılı için belirlenen net asgari ücrette yapılan 303,80 TL'lik artışın aile bütçesine katkısı erimiştir.

Aylık olarak artış gösteren fiyatlar yıl toplamında yıpratıcı seviyeye gelmektedir. Sadece mutfak masrafı için yapılması gereken harcama tutarı son bir yılda 228 TL artmıştır. Dört kişilik bir ailenin insan onuruna yaraşır seviyede geçimi sağlayacak toplam harcama tutarı ise son bir yılda 744 TL artmıştır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan gıda endeksi ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda ve tüketici fiyatları endeksindeki gelişim birbiriyle uyumludur. Ortalama yıllık değişim son aylarda gerilemesine rağmen yine çift haneli sayılarla ifade edilmektedir. Gıda fiyatlarındaki artış tüketici endeksinin üzerindedir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2020 Şubat ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,71 oranında arttı.
- Yılın **ilk iki ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 4,38 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 11,26 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 14,90 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Şubat 2017	Şubat 2018	Şubat 2019	Şubat 2020
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,57	1,31	1,00	1,71
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,90	1,77	4,52	4,38
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	6,75	8,93	23,97	11,26
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	3,05	9,88	18,66	14,90

2020 Şubat ayı itibariyle TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında gözlenen değişim şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; marketlerde fiyat değişikliğinin en fazla değişim gösterdiği ürünler arasında süt yer alırken, ortalama fiyatı bu ay değişmedi. Yoğurt fiyatında önemli bir değişiklik görülmedi. Ancak çoğu markette ürün çeşitliliğinin azaldığı gözlemlendi. Benzeri durum peynirde de geçerli. Ancak 800 veya 900 gram satışlarla peynir fiyatında algı yaratılmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. Bu arada koyun peyniri kilogram fiyatının 66 TL olduğu da not edilmelidir.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; dana kıyma fiyatı aynı kalırken dana kuşbaşı etin fiyatı yine arttı. Tavuk kilogram fiyatı da artış gösterdi. Balık fiyatı aynı kaldı ama en fazla tüketilen hamsi, istavrit kilogram fiyatı bile 30 TL'nin altına gerilemedi. Hesaplama -yine- fiyatı nispeten ucuz ve yaygın satılan balıklar esas alındı. Sakatat ürünlerinin fiyatı değişmedi. Yumurthanın fiyatı da aynı kaldı. Bakliyat ürünlerinin (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatı değişmedi. Ancak marketlerde en fazla fiyat farklılığının bakliyat grubunda olduğu görülmektedir.
- Mutfak harcaması en fazla yaş sebze-meyve fiyatlarındaki artıştan etkilendi. Meyve-sebze ortalama kilogram fiyatı bu ay yüzde 13,29 oranında artışla 6,65 TL oldu (geçen ay 5,87 TL). Sebze ortalama kilogram fiyatı geçen ay 6,19 TL iken bu ay yüzde 14,38 oranında artışla 7,08 TL'ye yükseldi. Meyve ortalama kilogram fiyatı ise yüzde 10,92 oranında artarak 5,69 TL (geçtiğimiz ay 5,13 TL) oldu. Hesaplama bu ay yine 18 sebze ve 8 meyve olmak üzere toplamda 26 ürün dikkate alındı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, piriç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek fiyatı -yılbaşındaki zam girişimi ve yüzde 20 fiyat artışının geçen ay geri alınması sonrası- değişmedi. Bu gruptaki diğer ürünlerin fiyatı da genelde aynı kaldı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin, zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı bu ay yine değişmedi. Siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatında -yeşil zeytin fiyatından kaynaklanan- biraz artış görüldü. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinin fiyatı genelde değişmedi. Çay ve ıhlamur fiyatı ile baharat (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatları da aynı kaldı. Şeker, tuz, bal, reçel, pekmez fiyatı aynı kalırken salça fiyatı arttı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliğı gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereğı açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiğı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeğı yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

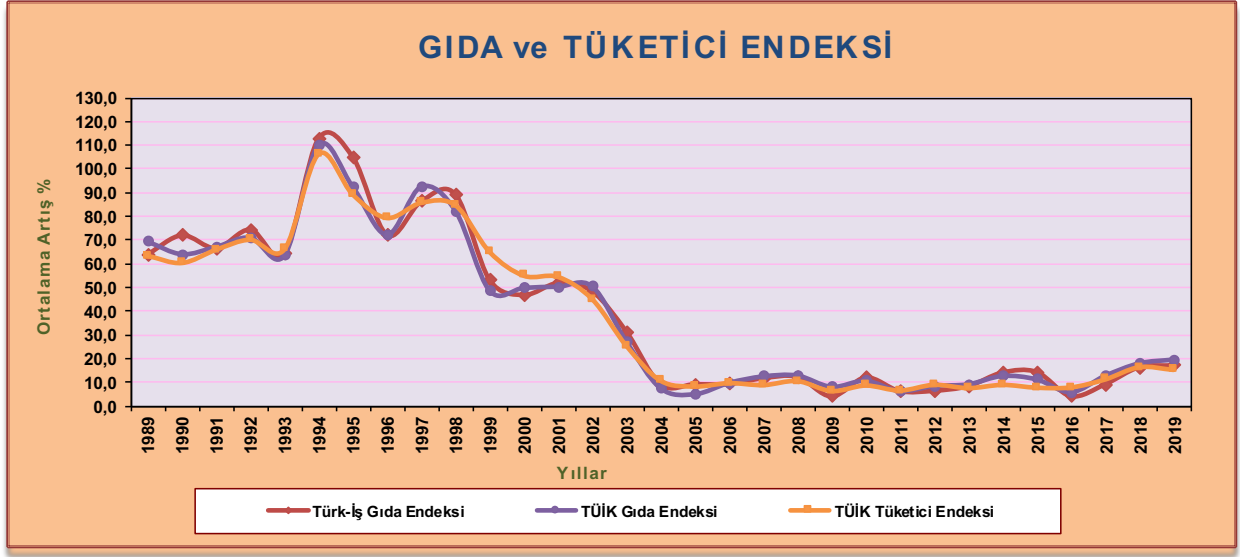
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.